

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента

Гречаник Олени Євгенівни

на дисертацію Остапенко Алли Сергіївни

«Розвиток методичної компетентності вчителів технологій
в системі післядипломної освіти»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Актуальність теми дослідження. Опонуючи дисертаційне дослідження Алли Сергіївни Остапенко, слід наголосити на тому, що Законом України «Про повну загальну середню освіту», Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року визначено необхідність реформування освітньої галузі шляхом оновлення її структури, реалізації компетентнісного підходу внаслідок інтеграції України у світовий освітній простір. Так, відповідно до сучасних вимог учителі мають неперервно навчатися протягом усього життя задля вдосконалення знань і вмінь, формування й удосконалення професійних компетентностей відповідно до індивідуальних запитів. За таких умов особливої актуальності набуває післядипломна освіта вчителів як система, що здатна оперативіно реагувати на виклики сучасності, про що йдеться в Законі України «Про освіту», Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Водночас актуалізація вимог щодо формування у здобувачів освіти проєктно-технологічної та інформаційно-комунікаційної компетентностей як умови їх успішної життєдіяльності концентрує увагу на компетентності саме вчителів технологій, оскільки їхня професійна діяльність спрямована на формування цих якостей у випускників закладів загальної середньої освіти. Отже, необхідність розвитку методичної компетентності вчителів технологій обумовлена змінами, що відбуваються сьогодні в системі освіти. Не дивлячись на те, що питанням методичної компетентності вчителя останнім часом приділено чимало уваги, авторка знайшла свою нішу. Алла Сергіївна вдало поєднала назрілу проблему розвитку методичної компетентності вчителів технологій із завданнями післядипломної педагогічної освіти.

Актуальність теми підтверджується й тим, що дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, дослідження є складовою комплексної теми «Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації працівників системи освіти у сфері інтелектуальної власності».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі. Науковий апарат дослідження сформульовано чітко й коректно. Предмет дослідження – індивідуалізований розвиток методичної компетентності вчителів технологій – є складовою об'єкта. Мета дисертаційної роботи відповідає темі дослідження. Завдання й гіпотеза узгоджені з метою та темою. Сукупність методів – теоретичних та емпіричних – відповідає поставленим у роботі завданням.

Результати теоретичних досліджень представлено в логічній послідовності, повно та послідовно. Для виконання основних завдань дисертаційної роботи авторкою здійснено ґрунтовний огляд літератури українських і зарубіжних авторів із проблематики дослідження. Особливу увагу приділено процесам модернізації системи післядипломної освіти в умовах реалізації Концепції Нової української школи. Зокрема, детально розглянуті положення компетентнісного й індивідуалізованого підходів як основної методології підвищення кваліфікації учителів технологій, відповідний понятійно-термінологічний апарат. Досліджено й уточнено концептуальні підходи до розвитку методичної компетентності учителів технологій у системі післядипломної педагогічної освіти.

На основі аналізу наукових праць і досвіду зарубіжних країн щодо організації післядипломної педагогічної освіти дисертанткою обґрунтовано концептуальні засади індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій. Провідними методологічними підходами його реалізації визначено системний, діяльнісний, кваліметричний, андрагогічний, акмеологічний, індивідуалізований, компетентнісний.

Авторкою уточнено суть, структуру методичної компетентності, діагностичний інструментарій вимірювання рівня її розвитку. Методична компетентність учителя технологій представлена як інтегральна професійно значуща характеристика фахівця, що виявляється у сформованій системі знань науково-теоретичних засад змісту предмета «Технології» та методики його навчання, умінь вирішувати методичні завдання, які виникають у педагогічній діяльності, й комплексу професійно важливих якостей, які забезпечують ефективну реалізацію професійної діяльності вчителів технологій.

Цінним надбанням дисертаційної роботи стало обґрунтування та розроблення моделі індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти на основі системної реалізації діяльнісного, кваліметричного, андрагогічного, акмеологічного, індивідуалізованого, компетентнісного підходів. Модель включає мету, завдання, методологічні підходи до розвитку методичної компетентності, її структуру, етапи розвитку, форми роботи, рівні розвитку й очікуваний результат. Визначено етапи розвитку означеної компетентності, а саме: індивідуально-діагностичний, індивідуально-мотиваційний, індивідуально-технологічний та індивідуально-рефлексивний.

Визначені теоретичні засади та розроблена модель індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій дозволили організувати та провести педагогічний експеримент протягом 2015-2020 рр., який передбачав п'ять етапів: підготовчий, констатувальний, формувальний, контрольний та узагальнювальний. Позитивним є той факт, що авторкою ретельно описано психолого-педагогічний інструментарій для визначення рівня розвитку кожного компонента методичної компетентності вчителя технологій.

На позитивну оцінку заслуговує розроблення А.С. Остапенко факторно-критеріальної моделі для здійснення аналізу рівня розвитку методичної компетентності вчителів технологій експериментальних і контрольних груп. Експериментальне дослідження здійснено відповідно до вимог, що висувають до

педагогічного експерименту, воно підтвердило зроблені теоретичні висновки, а також гіпотезу дослідження. Вірогідність отриманих експериментальних результатів підтверджено методами математичної статистики, що передбачало застосування статистичного критерію χ^2 (критерію Пірсона).

Висновки щодо ефективності використання авторської моделі індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти спираються на результати теоретичного й експериментального дослідження, вони зважені та обґрунтовані.

Основні положення дисертації впроваджено в систему освітньої діяльності Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені В. М. Остроградського, Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені В. Сухомлинського, що також засвідчує практичну цінність проведеного дослідження.

Достовірність результатів дослідження. Значна кількість використаних джерел інформації, методи дослідження, обрані адекватно поставленим завданням, чітко визначені фактори та критерії рівнів розвитку методичної компетентності вчителів технологій, застосування різноманітних теоретичних та емпіричних методів дослідження, репрезентативність вибірки для педагогічного експерименту дозволяють уважати отримані результати вірогідними.

До **основних нових наукових результатів** дисертації слід віднести розроблену модель індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти, яка базується на основі системної реалізації діяльнісного, кваліметричного, андрагогічного, акмеологічного, індивідуалізованого та компетентнісного підходів і реалізує індивідуально-діагностичний, індивідуально-мотиваційний, індивідуально-технологічний та індивідуально-рефлексивний етапи, що забезпечує підвищення рівня розвитку методичної компетентності фахівців. Модель є комплексною і забезпечує неперервне навчання вчителів технологій у системі післядипломної освіти в курсовий (спеціально організовані курси підвищення кваліфікації) та позакурсний (завдяки організації різних форм методичної роботи) періоди відповідно до визначених етапів. Авторкою розроблено навчально-методичне забезпечення індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти (авторську освітню програму тематичного спецкурсу, методичні рекомендації для вчителів технологій). Також уперше практично реалізовано й експериментально перевірено авторську модель індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти. Уточнено суть і зміст структурних компонентів методичної компетентності вчителів технологій: особистісного (мотивація і здатність до вдосконалення методичної компетентності та її саморозвитку, перцептивна, комунікативна здатність і здатність до рефлексії), пізнавального (володіння змістом освітньої програми навчального предмета «Технології», її варіативної складової, технологіями реалізації діяльнісного та компетентнісного підходів у навчанні, новітніми методиками навчання, зокрема організації проектно-

технологічної діяльності, самостійної роботи здобувачів освіти, критеріями оцінювання їх навчальних досягнень; основами знань про безпечні умови виконання практичної роботи) та діяльнісного (аналітико-синтетичні, прогностичні, конструктивно-проектувальні, конструкторсько-технологічні вміння та навички).

Набули подальшого розвитку форми освітньої діяльності з індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти; їх подальший розвиток полягає у використанні на індивідуально-діагностичному етапі індивідуального діагностування, індивідуальної бесіди; на індивідуально-мотиваційному етапі – проблемних семінарів і диспутів за тематикою індивідуальних запитів, виставок, професійних конкурсів; на індивідуально-технологічному етапі – тематичних лекцій з індивідуальними завданнями в межах дистанційного навчання, спецкурсу за індивідуальними запитамі слухачів, семінарів-тренінгів, засідань мобільних творчих колективів за тематикою індивідуальних запитів; на індивідуально-рефлексивному – індивідуальних фахових контрольних робіт, конференцій з обміну досвідом, аналітичного семінару за результатами олімпіади з трудового навчання та технологій.

Таким чином, дисертаційна робота відповідає вимогам щодо наукової новизни одержаних результатів.

Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання. Теоретичні положення та практичні напрацювання дисертантки, а саме модель індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти, спецкурс щодо розвитку методичної компетентності вчителів технологій, відповідні методичні рекомендації та методичні посібники, упорядкований діагностичний інструментарій для виявлення рівнів розвитку досліджуваної компетентності, можуть бути використані в процесі індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій і підвищення їхньої кваліфікації; під час розроблення методичних посібників, освітніх програм для слухачів курсів підвищення кваліфікації за напрямом «Технології». Матеріали дисертаційного дослідження можуть стати основою для подальших розвідок із досліджуваної проблеми.

Повнота викладу наукових результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях. Авторка має достатню кількість публікацій, які повно розкривають зміст роботи. Основні результати дослідження представлено в 17 наукових публікаціях (у т. ч. 12 одноосібних), із них: 5 статей – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у зарубіжному періодичному виданні, 1 стаття – в іншому виданні, 7 публікацій – у матеріалах наукових конференцій, 1 – методичні рекомендації, 2 – методичні посібники. Напрями видань відповідають темі дисертаційної роботи.

Відповідність структури дисертації вимогам щодо кандидатських дисертацій. Структура дисертації та її обсяг відповідають вимогам до кандидатських дисертацій. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Обсяг основного тексту дисертаційної роботи відповідає вимогам. Назва роботи відповідає її меті, змісту й експериментальним дослідженням.

Зміст і структура автореферату цілком відповідають змісту та структурі дисертаційної роботи. Автореферат повністю відтворює головні результати та висновки дослідження.

Дисертаційне дослідження підтвердило справедливості висунутої гіпотези; поставлені в роботі завдання повністю виконано; наукова новизна дослідження та його теоретичне значення не викликають сумнівів; одержані експериментальні дані доводять доцільність використання запропонованого теоретичного підходу.

Разом із позитивною оцінкою висловимо окремі **зауваження щодо змісту дисертації:**

1. В авторефераті дисертації доцільно було б уточнити поняття «позакурсовий період», яке потім використовується авторкою в моделі розвитку методичної компетентності вчителів технологій.

2. Описуючи в підрозділі 2.2 зміст предмету «Технології», дисертантка актуалізує предметно-методичну компетентність учителя з питань охорони праці, до складових якої відносить володіння здоров'язберезувальними технологіями й методами навчання, урахування вікових особливостей учнів у виборі об'єктів праці, забезпечення належного технічного стану навчального обладнання. Разом із тим, наголошуючи на необхідності гуманізації навчального процесу, не розкриває конкретні завдання вчителів технологій у цьому напрямі.

Проте вказані недоліки не знижують цінності виконаного дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи А. С. Остапенко.

Висновок

Дисертація Остапенко Алли Сергіївни «Розвиток методичної компетентності вчителів технологій в системі післядипломної освіти» за своїм змістом відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Дисертація є актуальним, завершеним, самостійним дослідженням, результати якого характеризуються науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю, обґрунтованістю та вірогідністю, розв'язують важливе наукове завдання розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти; відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» щодо кандидатських дисертацій, а здобувач Остапенко Алла Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри наукових основ
управління Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

О. Є. Гречаник

Гречаник О.Є.
Звернувшись за загальн.

26.03.2021р.

